

Janko Mlakar:

Po zaznamenovanih potih

(Dalje.)

Kurja smrt.

Ker je Burgl drugo jutro že ob štirih vstala, mi ni bilo treba iti teščemu na pot. Sicer pa se mi ni nikamor mudilo, ko sem imel za osem ur dolgo pot petnajst ur na razpolago. Zato sem se prav zložno gugal po lepi stezi nad planino proti sedlu Fürschiessersattel (2207 m). Tu zavijem ostro na desno in se spustim na mel »Im Märzle«, ki je bila še s snegom pokrita. Tako sem obšel divji greben, iz katerega mole ostre Krottenšpice. Onstran meli sem se za tisti dan poslovil od snega. Prispel sem na široko zeleno sedlo Auf der Marsch. Od tu se jako lepo vidi v Hornbachtal. Med vrhovi, ki stražijo to dolino, sem takoj opazil znano razgledno goro Hochvogel.

Od sedaj naprej sem pobiral same »Ecke«: Kreutzeck, Rauheck, Mitteleck in Himmeleck. Kakor sem spoznal, imenujejo tu vrh, s katerega vodijo pota v razne smeri, »Eck«. Seveda imamo po tem takem tudi pri nas dosti »Eckov«.

Da sem prišel na Kreutzeck (2374 m), sem moral prehoditi tri brezimne vršiče, ki k sreči niso daleč narazen. Sicer pa je pot jako kratkočasna, ker hodiš vedno po zeleno poraslih grebenih in ti je pogled na vse strani prost. Ko pridem na Rauheck (2385 m), zagledam pod seboj lepo jezerce. Urno se spustim po travnatem pobočju navzdol in kmalu sem bil na njegovem bregu. Imena nima. Kraj pa je zaznamovan v zemljevidu z besedo »Beim See« (1829 m). Prostor je kakor nalašč za počivališče. Jezero leži v lepem zelenem kotlu. Na eni strani ga stražijo strmi Höfats, na drugi pa »Divjaki« (Wilder): Veliki, Zadnji in Mali.

Na mehki travi sem se utaboril kar za poldrugo uro. Najprej sem zakuril za kosilo. Med tem, ko sem se umil in obril, je bilo kuhano. Nato sem obedoval. Potem sem pomil, se zleknil tja po travi, prekrižal roki pod glavo in premišljal vsebino znanega pregovora »dolce far niente«. Prav nič mi ni bilo treba napenjati možganov, da sem prišel do spoznanja, da lahko samega sebe zavidam.

Bilo je pa res prijetno tam Beim See. Nebesne modrine ni kalij niti najmanjši oblaček, sonce me je tako lepo grelo in blaženega miru ni nihče motil; kajti gore so obzirno molčeče družabnice.

Prav težko sem se ločil od tega nebeškega prostorčka. Pospravil in naložil sem svojo bogatijo in ropotijo in se napotil po dolini navzdol.

Prestopil sem Schartenbach na njegovem najkrotkejšem mestu in krenil na pot, ki vodi na sedlo Kornbachjoch (2023 m). Topot pa nisem bil tako nepreviden, da bi bil pozabil na oklepaje kakor pri Karjochu. Zato sem kmalu pustil krivulje, ki vodijo navzgor in se obrnil ostro na levo. Strmo, a lepo poraslo pobočje »Divjakov« me je pripeljalo na Gutenalpe (1695 m). Ker sem se s tem nekoliko »ponižal«, sem se moral zopet »povišati«, da sem prišel na Mitteleck (1840 m). Toda tega se človek na poti iz Kemptnerhütte v Prinz Luitpoldhaus kmalu navadi.

Na Ecku sem malo postal in pogledal v lepo Oytal, po kateri prideš v Oberstdorf; nato se spustim na plitvo sedlo, od tod pa na zadnji Eck, ki ima ime po nebesih (Himmeleck). Tu stoji spominska tabla, ki je na nji napisano, da je l. 1926. našel v tem kraju jurist Hagenmüller v nevihti žalostno smrt.

Tudi s Himmelecka (2004 m) je jako lep razgled, zlasti na Höfats in Hochvogel. Omeniti moram še, da ta Eck ni prav za prav »Eck«, marveč sedlo med vrhovoma Schneck (2268 m) in Grosser Wilder (2380 m).

Sedaj je bilo treba zopet navzdol, in sicer precej globoko (1597 m) na pot, ki vodi na Nebelhorn. Pod pastirsko kočjo na Schönbergalpe jo zapustim in krenem na desno. Kmalu nato zagledam visoko nad seboj Luitpoldhaus (1846 m), kamor me je pripeljala lepo nadelana pot pod stenami Wiedemerkopfa (2176 m).

Ker nosi ta planinski dom ime bivšega vladajočega princa Luitpolda, se je »Alpenverein« pri njegovi gradnji jako potrudil. Hiša je podobna majhnemu hotelu in je zidana iz rezanega kamna. Tudi lego ima zelo lepo. Stoji varno v zavetju med Wiedemerkopfom in Fuchskaršpico (2314 m). Za hrbtom ga brani hudih vetrov Kreuzspitze (2322 m), spredaj ima pa prost pogled na široko dolino reke Iller, na Nebelhorn (2224 m) in njegove sosede.

V domu si najprej kupim kupon, ki mi je dal pravico do žimnice na skupnem ležišču. Nato sem šel v obednico ter sedem k oknu, skozi katero se je lepo videlo po dolini proti Oberstdorfu. Kar me dregne moj sosed.

»Kaj gledate skozi okno? Poglejte rajši tja v kot! Kaj takega ne vidite vsak dan. To vam je prava kurja smrt.«

V kotu je sedel pod lepo sliko Hochvogla debeluhast turist, v eni roki je vihtel vilice, v drugi nož, v napetem pričakovanju na glavni čin planinskega udejstvovanja. Ta je kmalu nastopil v »osebi« lepega pečenega petelina. Postavila mu ga je na mizo kot posebno odlikovanje lastnoročno sama kuhinjska »diva«.

»Glejte, tale alpinist je že od sobote tukaj. Vsak dan naredi kako kratko turo in zato morata dati svoje življenje vsaj dve kuri. Danes je prišel že petelin na vrsto. Mislim, da je ta čeljustni junak že pospravil vse, kar je bilo živega iz kurjega rodu pri hiši; oskrbnik je naročil v dolini že novih kur. Popije pa ta mesojed tudi toliko, da se moramo požuriti, če hočemo tudi mi še kaj dobiti. — Lizi, še en vrček, pa manj porte, saj nisem general!«

Zdi se mi, da je iz njega govorila nevošeljivost, ker si tudi on ni mogel pošpogati vsak dan dveh kur. Tista kurja smrt pa je bila res velik pojedez. Petelina je imel menda samo za malico; kajti pri večerji mu je Lizi zopet komaj sproti na mizo nosila. In mož je hodil po gorah zato, da bi se mu nekoliko vampek splahnil; tako je vsaj izjavil.

Lizi se je tako utrudila, da je drugo jutro še spala, ko bi bil moral biti zajtrk že na mizi.

»Kaj bomo šli tešče na Hochvogel?« se je jezil ko raženj suh turist.

»Jaz že,« se oglasim in izginem skozi vrata.

Po enourni hoji sem bil že na škrbini Blankenscharte (2156 m). Tu je v bližini vse nekam z »lisico« v zvezi, kakor Fuchskar, Fuchskarspitze, Fuchswald in slednjič Fuchsloch. Videl nisem nobene... Alpenvereinweg se kmalu zasuče pravokotno na desno in se vije pod stenami Kreuzspitze proti velikemu snežišču Hochvogla. Pod njim spravim nahrbtnik za veliko skalo in začnem lesti po strmem snegu navzgor. Bil je ravno prav trd, da se mi ni pregloboko vdiral, obenem pa toliko mehak, da sem si lahko s črevlji delal stopinje. Snežišče se konča v ostri škrbini Kaltenwinkelscharte (2206 m). Od tu dalje je vsa pot v skalah. Proti koncu te markacije brez nadelane steze vodijo in ti kažejo smer. Človek hodi kakor po nekoliko previsokih stopnicah. Cela pot se opravi po dveh in le izjemoma je treba včasih malo poplezati. Ob šestih sem bil že pri križu, ki stoji na vrhu (2594 m). Od predpisane dve in pol ure sem porabil samo dobri dve. Hodil sem nekoliko hitreje, da sem bil nekaj časa sam. Zakaj, na gorah ne ljubim gneče. »Procesija«, ki prihaja ob lepem vremenu na Hochvogel, je najbrže še zajtrkovala, in tako sem bil varen pred njo.

Razgled s te znane razgledne gore je res velikanski. Bilo je popolnoma jasno, brezvetrno in ne prehladno. Ker je bil zrak še čist, so se tudi najbolj oddaljene gore videle izredno dobro. Na jugu sem

razločil celo Pic Bernina in njegove v led okovane sosede. Izprehajal sem se z očmi po gorah in dolinah štirih držav: Nemčije, Avstrije, Švice in Italije. Jasno sem pregledal tudi pot, ki me je še čakala: Zugspitze, Bettelwurf, Ellmauer Halt, Steinernes Meer in slednjšč Watzmann.

Čez kako uro so pričeli prihajati prvi turisti. Tisti, ki je bil suh kakor raženj, jih je pripeljal s seboj kakih deset. (Čudno, da ni bilo nobene dame vmes!). Stopical je krog križa, nastavljal fotografično škatlo na vse strani in venomer vzdikljal: »Is dös schön, is dös schön!« Drugi so pa odvezali nahrbtnike in tako združili utile cum dulci. Sedaj sem se spomnil, da bi tudi meni ne škodovalo, če bi odvezal nahrbtnik. Ker sem ga bil pa pustil pod snežiščem, sem moral dol.

S Hochvogla se pride tudi po južni strani naravnost v Hornbachtal, kamor sem bil jaz namenjen. Toda prejšnji večer me je star vodnik pred tem potom svaril.

»Vrvi so potrgane, klini izrjavani, sploh vsa steza v obupnem stanju. Poleg tega je pa v ponedeljek padlo veliko snega in je tako ta pot še posebno nevarna zaradi grozečih plazov. Bodite pametni in se vrnite po isti poti, po kateri boste šli gor.«

In jaz sem bil »pameten«, zlasti še zato, da mi ni bilo treba vlačiti nahrbtnika na vrh.

Na povratku sem srečal res celo procesijo. Tu je bil zastopan tudi nežni spol in še precej dobro. Razločil sem ga lahko, ker so bile dame vse v — krilih.

Na škrbini nad snežiščem sem zadel na »Kurjo smrt«. Njegov vodnik je obiral koš, on sam pa bedro. Pri tem pogledu je moj želodec postal nekam nasilen in je že hotel zakruliti. Potolažil sem ga s tem, da sem se spustil po cesti, ki jo je v snegu naredila »procesija«, k nahrbtniku. Rekel sem pa svojemu ministru za notranje zadeve, naj še malo počaka. Oprtal sem nahrbtnik in podirkal po produ na Salzburg (1891 m). Tu sem si izbral lepo počivališče blizu bistrega potočka; kajti nekoliko zajtrka se mi je res spodobilo. Kmalu je v kuhalniku pela voda in jaz sem se že naprej veselil tople pijače. Toda človek se res ne sme kake stvari preveč veseliti. Hotel sem kuhani čaj postaviti na stran, pa me je speklo in čaj je popila mati zemlja.

Še enkrat kuhati se mi ni ljubilo. Sicer pa tudi sladkorja nisem več imel; grenkega čaja pa se ne morem navaditi. Kaj sem hotel? Napil sem se mrzle vode in šel naprej.

Pravijo, da ni nesreče brez sreče. Tudi tam gori na Salzburgu se je ta pregovor izpolnil. Ako bi se bil jaz tam mudil z zajtrkom, bi bil najbrže zamudil avto, v katerem so se peljale »Tri Gracije« . . .

(Dalje prih.)

Severna stena Cmira

Na severo-vzhodu Triglavskega čoka leži skupina Urbanove Špice, Begunjskega Vrha in Cmira. Čeprav so v bližini svojega mogočnega soseda to neznatni vrhovi, vendar morajo, bliže pogledani, zbuditi zanimanje alpinista. Vsi trije vrhovi tvorijo podkvasto zaokrožen greben, ki oklepa v svoji sredi lepo, tipično krnico »Za Cmirom«, poznano zatočišče gamzov. Jugo-zapadno ob vrhu te podkve leži Begunjski Vrh z odsekano steno proti Pragu, na jugo-vzhodu omejuje krnico laštasta Urbanova Špica z iztegnjenim severo-vzhodnim grebenom, na severo-zapadu pa meji krnica preko Cmira na Vrata. Cmir pada v Vrata v razdrapanih stebrih in rebrih, na severo-vzhod pa pošilja razčlenjen, a precej raven greben, katerega najsevernejši vršič je »Nad Kuhinjo Špica« (2254 m). Tu se odlomi greben v strmo severno steno, ki prepada proti Mlinarici, vrhu v severo-vzhodnem grebenu Urbanove Špice. Cmir oklepa na tem mestu z Mlinarico in njenimi obraslimi rebri strmo kotanjo, ki preide preko razsežnih melin v »Za Cmir«.

Z Drofenikom sva hotela poskusiti severno steno Cmira, ki jo tako lepo vidiš s pota v Vrata. Posebno v jutranjem solncu je imponantna tako, da smatra marsikateri tujec na prvi pogled Cmir za — Triglav. V Aljaževem Domu sva dobila znanca Aleksieća iz Vinkovcev. Bil je sam in še ni imel točnega programa. Povabila sva ga s seboj, čemur se je z veseljem odzval.

Naslednjega jutra je bilo nebo sicer jasno, vendar vreme zaradi prevladujočega jugo-zapadnika ni bilo zanesljivo. Sklenili smo, da si ogledamo Cmirovo steno s sosednje Mlinarice. Krenili smo po poti proti Mojstrani in zavili sto korakov za Turkovo kočo na desno po lesenem mostu čez suho strugo Bistrice, nato po desnem bregu v smeri toka vode do drvarske bajte. Tu smo krenili s steze na desno vkreber po poseki. Čez dobre pol ure smo se spustili na levo dol skozi bukov gozd v globok, ozek jarek z bistro studenčnico, kjer so nas precej dolgo zamudile debele in sočne borovnice. Na drugi strani jarka smo se vzpeli po gozdu in kmalu prispeli na pot, ki pelje na desno vprek čez pobočje do skalovitega hudournika. Čez skalovje in hudourniški grušč smo speli nekaj časa navzgor, nato pa zavili na levo v stransko grapo, ki pada izpod Macesnoveca. Po produ čez zglajene bolvane in pragove, slednjič skozi ruševje po drčah in drnu smo dosegli neki parobek pod Macesnovecem. Počasi smo hodili, nikamor se nam ni ljubilo, razpoloženje za hojo je bilo neugodno. Zato smo sklenili, da se obrnemo. Nebo se je deloma pooblačilo, Cmirov vrh je imel megleno kapo. A steno smo vendarle lahko pregledali, posebno, ker je bilo še malo solnca v njej. Odprta je

vstajala pred nami proti nebu. V tretjini stene leži plitva prodnata krnica, dostop do nje nam ni delal skrbi, ker smo od spodaj videli, da je spodnja tretjina stene precej nagnjena. Vprašanje je bila stena nad krnico. Proti desni navzgor vodi visoka in strma razpoka,¹ ki loči razčlenjeno steno na levi od gladkih plati na desni. Drogenik je videl prehod po razpoki, meni se je pa zdel lažje prehodni levi del stene, ki je sicer zelo strm, a tudi primerno razčlenjen. Definitivno odločitev za nadaljnjo smer smo odložili za naslednji dan, ko bomo — v steni. Vrnili smo se po isti poti v Vrata.

Še v jutranji temi smo se 6. avgusta lanskega leta (1931) odpravili iz Aljaževega Doma. Pot nas je vodila, kakor prejšnjega dne, čez strugo Bistrice, mimo drvarske bajte, po poseki in na levo čez jarek na pot. Iz skalovitega hudournika smo zavili kmalu na desno skozi goščo bukovega grmičja in pri velikem bolvanu dospeli na melišča pod severno steno. Po grušču smo se dvigali proti zelenemu ruševnatemu otoku, ki sega najvišje v steno in leži v vpadnici vrha (Nad Kuhinjo Špice). Ruševnato zelenico delita dva žlebova v tri rebra. Šli smo po desnem krajnem žlebu nad prvo rebro, levo vprek tik pod steno nad drugim rebrom v razdrt, bolvanast žleb, ki pripelje v kadunjo² nad prvi prag v steni. Od tod smo prečili po široki zaprodni polici ca. 100 m na desno do položne plati pod luknjasto zagato³ (stojišče). Tu smo si obuli plezalnike in se navezali na vrv. Vodstvo je prevzel Drogenik, drugi sem bil jaz, tretji Aleksié. Splezali smo po lahkem desnem rebro te zagate vkreber in prečili po polici pod preveso desno okoli roba v kot pod prevesno, rdečo zagato. Skozi zagato smo splezali nad preveso, nato pa po lahkem drnastem pečevju, skrotju in plateh desno navzgor v omenjeno krnico, prav za prav nagnjeno prodišče v prvi tretjini stene.

Do sem smo plezali eno samo uro. Kakor je bilo torej iz tega sklepati, bi v kratkem času zmagali steno. Po grušču smo dospeli v kot pod omenjeno ogromno razpoko, ki se vleče v desnem delu stene proti desni. Zleknili smo se v hladno senco. Ves čas od prodišča do sem gor nas je neusmiljeno žgalo solnce. Ker smo plezali v suknjičih, je bila vročina še neznosnejša. A pri plezanju ne gre drugače. V ohlapni in tenki srajci ne moreš plezati, ker se preveč obdrsneš, pa tudi oprtnik bi bil pretežek. Potrpeti je pač treba! Ta silna pripeka nam tudi ni napovedovala lepega vremena.

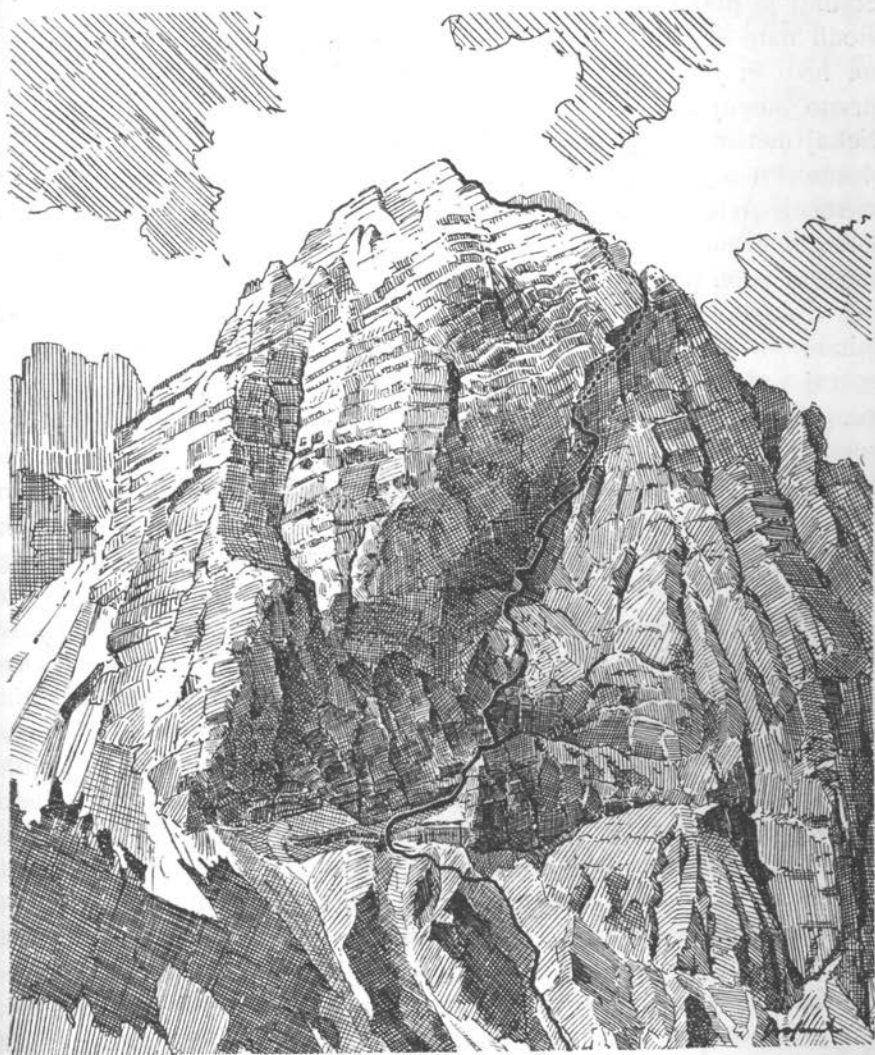
V sencu smo se za pol ure oddahnili in okrepčali. Nato sem prevzel vodstvo jaz. Ker smo bili že pod omenjeno razpoko, smo sklenili, da plezamo po, oziroma ob njej, ker je razpoka sama

¹ Prepoka Bergschrund, razpoka Kluft, poklina Sprung, špranja Spalte, rega Riss, reža klaffende Öffnung.

² kadunja Mulde, kopanja Becken.

³ zagata kamin.

popolnoma gladka in se više prevesi v streho. Treba je bilo plezati na desno od nje. Skozi kratek žlambor⁴ sem prišel na prodnato stojišče. Dalje sem plezal poševno na desno navzgor po navpični steni do grede, ki pelje na levo navzgor. Kakih 7 metrov smo šli po gredi

Severna stena Cmira

na levo do njenega konca. Nad nami so se vzpenjale izredno strme, včasih do navpičnosti naklonjene, gladke plati. Drugega prehoda ni bilo, torej čeznje! Prvi je plezal Drogenik. Treba je bilo prečiti čez navpično plat na desno. Z vrha grede je kolikor mogoče visoko zabil

⁴ žlambor Rünse.

klin s karabinarjem in potegnil skozi vrv. S pomočjo opore na vrvi je preprečil težavno mesto do nagnjenega stojišča na desni. Sledil mu je Aleksić. Nato je Drofenik plezal po zarezi čez navpično plat. Za oporo mu je služilo trenje udov v špranji. Ko je dobil stop za varovanje, sem prečil jaz z grede na desno na stojišče k Aleksiću. Slednji je plezal nato k prvemu plezalcu, potem še jaz. Drofenik je sledil nato še vedno enako težavno po plati navzgor, nato nekoliko na levo in po navpični steni v majhno kadunjo, nekaj metrov na desno omenjene velike razpoke. Tu sem plezal zopet jaz naprej. Nekaj metrov po špranji nad kadunjo, nato sem prečil po polici na desno. Po zajedi med platjo na levi in pečino na desni sem splezal vkreber, nato sem prečil na levo čez plat. Na desno rdeče razpoke navzgor in po polici daleč na desno (40—50 m). Po zaprodjenih pečeh navzgor proti prevesam, ki se je zdelo da nam bodo delale preglavice.

Do sem sta mi tovariša z lahkoto hitro sledila, ker je bil teren lahak. Tu je bilo pa treba premisleka. Omenjena razpoka preide zgoraj v dobro prehoden žleb, od preves je torej treba prečiti levo vanj. V naši višini je razpoka še neprehodna, zato smo morali čez spodnjo preveso. Tovariša sta me zavarovala z dvema klinoma, nato sem prečil par metrov na levo, tik do pod prevese. Hotel sem še dalje na levo okoli roba v nekako špranjo, ki je zasekana v preveso, pa nisem dobil za robom nobenega oprimka; stena me je pa odbijala v prepad. Nato sem na Drofenikov predlog poskusil naravnost čez preveso in — šlo je. Značilne za preveso so globoke in ozke navpične rege, v katere lahko poljubno zabiješ kline, samo horizontalne opore nimaš nobene. Kolikor visoko sem dosegel z roko, sem zabil klin in potegnil skozi karabiner vrv. Nato sem se potegnil kvišku, da je bil klin v višini prs. Tovariša sta nategnila vrv, jaz sem se nagnil nazaj, zgornje telo prepuščeno tegu vrvi, noge sem uprl v žlebato steno. Tako sem imel dve opori: za noge v steni, zgornje telo pa je napeta vrv, tekoča skozi karabiner, vlekla k steni. Roke sem imel proste, da sem lahko zabil klin za pol metra više. Nato sem se zopet potegnil k višjemu klinu. Tako sem zabil v razdalji po pol metra pet klinov, drugega nad drugim. Više so mi spodnji klini služili za stope.

Zaradi varnosti sem pustil teči vrv skozi vse spodnje karabinerje, kar je izredno zvečalo trenje vrvi, da sem jo proti vrhu prevese le s skrajnim naporom mogel povleči za seboj. Zgoraj sem se oddahnil. Zavaroval sem Drofenika, ki mi je sledil in imel težko nalogo, da je izdiral kline. Ko je došel še Aleksić gori, je plezal Drofenik na levo navzgor po izpostavljenem robu in povprek na levo v navpično rdečo in skrajno krušljivo zagato, nato v položen, zametan žleb, kjer smo zveli vrv in obuli čevlje.

Stena je bila za nami, bližali smo se izstopu. Žleb nas je privedel na severo-zapadni steber v sredo med raztrgane stolpe in roglje.

Plezali smo 8 ur. Tu se nam je odprl pogled proti jugo-zapadu. Stenar je ležal tik pred nami. Navpično pod seboj pa smo zagledali sredi gozda belo prodišče in nekoliko v stran drobno kocko: Aljažev Dom.

Nekoliko smo počili, nato pa zavili na levo čez gladko plat in skrotje vkreber. Pod preveso smo prečili na desno čez dva žlebova in po drnastem skalovju navzgor na severo-vzhodni greben Cmira. Po zapadnem boku smo splezali na visok vršič, nato pa po položnejšem grebenu proti jugu, slednjič čez masivne sklade na vrh Cmira.

Solnce je stalo že nizko. V zlati zarji so se stapljali Razor, Mangrt, Jalovec. Čim dalje mi je uhajal pogled, tem bolj eterični so bili vrhovi. Zapadne Julijske je obdajalo že čisto zlato. Tudi tenko razprostrti oblaki so čudovito odbijali žarko večerno svetlobo. Doline pa so že počivale v globokih sencah, ki so segale vedno više v zapadna pobočja in korak za korakom izpodrivale solnčno luč. Bil je res nepozaben prizor, ki je po tem trdem, napornem delu z neizprosno pečino tem bolj vplival na nas...

A treba je bilo pohiteti. Mrak ni bil več daleč. Aleksić si je že prejšnjega dne ožulil nogo tako, da sedaj ni mogel več hoditi v čevljih. Izčistili in namazali smo mu žulje, da je na ranjeno nogo obul plezalni čevalj. Nato sestop po poti, na levo dol čez plati in drnasto pečevje v »Za Cmir«. Od tu je šlo po grušču v dolgih skokih proti Vratom. No, ti dolgi skoki veljajo bolj za Drofenika, najini z Aleksićem so bili bolj skromni. Pri njem so bili krivi pač žulji, jaz pa sem bil še napol pokveka izza Prisojnika. Pa to nič ne de, šlo je vendarle, saj sem se vračal z zavestjo, da sem uvrstil med svoje spomine novega, dragocenega. Nov, blesteč kristal se je pridružil vrsti prejšnjih, svetel in nepozaben. Zažarel je v trajnem žaru večernega solnca. Kdo mi ga more iztrgati, kaj mi ga more nadomestiti? Spomnil sem se kritikov, ki so že marsikatero pero brez uspeha izbrusili ob našem početju. Pa so se mi zasmilili. Saj ne vedo, kaj kritizirajo. Samo enkrat naj gredo z nami. Pa to je, da ne gredo. Saj morajo vendar kritizirati. Ali pa zato kritizirajo, ker ne gredo? Jaz jim pač ne zamerim, ker sem mnenja, da more vsakdo imeti svoje veselje; katero od obeh je vrednejše, naj pa presodi oni, ki oboje pozna.

Naslednjega dne smo se ločili. Aleksić je ostal v Vratih, ker je moral zaradi žuljev počivati. Potem je pa nameraval oblesti Triglav in še druge vrhove. Midva z Drofenikom sva se vrnila v Mojstrano in Jesenice, od koder naju je bohinjski vlak potegnil do Bistrice. Pol ure pozneje sva stala ob Bohinjskem jezeru. Lahni, mehki valovi so odrinili divjo scenerijo apnenčevih špikov in razorov v kraljestvo spomina; okorno, železno orodje je nadomestil lahak čolnič, ki je elegantno zdrsel po jezerski gladini.

Goethe in priroda

»Die Natur ist alles...

Sie ist ganz und doch immer unvollendet. Jedem erscheint sie in einer eigenen Gestalt. Sie verbirgt sich in tausend Namen und Termen und ist immer dieselbe.«

Največji pesniški duhovi kažejo intimne stike s prirodo. Saj je tudi priroda neizčrpen vir poezije. Ta takozvana ljubezen do prirode, t. j. stvarneje rečeno: duhovno sožitje človeka z njo je posebno izrazito pri enem največjih genijev sveta, pri Goetheju, čigar stoletnico smrti smo slavili 22. marca t. l. Toda Goetheju ni bila priroda samo vir poezije, nego v obsežni meri tudi predmet znanstvenega raziskovanja. Res: Goethe ni skoro nič manjši kot pesnik, nego je bil kot znanstvenik; saj je njegova »Farbenlehre« epohalno delo; a tudi z geologijo, mineralogijo, meteorologijo, osteologijo in botaniko se je pečal tako intenzivno, da slavijo Goetheja nele leposlovne, ampak tudi strogo znanstvene revije kot odkrivalca.

Odkrivalca! Goethe je utemeljitelj primerjalne anatomije, ki ga je dovedla h gledanju prirode kot celote in zlasti organskega sveta kot enote. Iz svojih osteoloških in anatomskih del že odseva slutnja splošnega razvojnega prirodnega zakona, ki je skupen živalstvu in rastlinstvu. Prezrtega in preziranega od raznih »sodobnih« znanstvenikov-prirodoslovcev, so ga po 100 letih neupoštevanja proglasili za očeta genetične metode že pred Darwinom.

Poet Goethe, s svojo globoko čutečo dušo, s srcem in s širokim svojim obzorjem, je prodril v tajno snujoče prirode, ki se vedno izpreminja, razvija, ki ruši in gradi, vse po enotnih, večnih zakonih. V enostavnem listu rastline vidi Goethe temeljni organ, iz katerega se razvija vse do cveta. (»Metamorfoza rastlin.«) V nadaljnjih konsekvencah je zaslutil njegov genij celico, iz katere se je razvilo vse življenje: v svoji »Morfologiji« že vidi, da je vsako živo bitje le množina, skupno žitje milijonov samostojnih živečih bitij. Njegov pesniško-filozofski duh spozna, da med rastlinstvom in živalstvom ni pravega prehoda in da vlada v razvoju enega ko drugega enoten zakon: čudovita harmonija, v prirodi tudi v celem njenem snovanju in njenih zakonih. To, kar so za njim drugi učenjaki — recimo jim s a m o učenjaki — odkrili in dali le drugo ime, je poet Goethe videl v duhu desetletja pred njimi. Genij poeta in prirodoslovca

Goetheja je postavljaj temelje, na katerih so zidali za njim oni, ki so ga omalovaževali, češ: »Kaj bo poet!«

Spričo tega in kljub temu si upam trditi, da bi Goethe ne bil poet tolike lepote, pristne iskrenosti in resničnosti, če bi ne bil obenem prirodoslovec, in da je le poet Goethe mogel biti prirodoslovec tako globokega in širokega pogleda; Goetheja si kot poeta niti misliti ne moremo brez Goetheja — prirodoslovca, raziskovalca in odkrivalca. Dosledno bi lahko dejal, da ni pravi pesnik, kdor nima smisla in vpogleda v prirodo in njene tajnosti. Goethe pa je kot poet in raziskujoč prirodoslovec-filozof nerazdružljiva enota; v tej edinstvenosti je kot človek veličastna osebnost. Osebnost, v kateri se je tako čudežno družil znanstvenik in poet, ni mogla pri detajlnem študiju prirode obtičati pri detajlu, ampak je vedno imela uprt pogled na celoto, na problem. Od tod tudi njegovi problemni izsledki in zaključki, ki so se rodili v njegovem umu, prevratno, še preden so nastopili sistematiki Darwin, Haeckel in drugi. Da jim je dal kot poet blestečo formo svojega izraza, je njegova prednost in ne znanstvena manjvrednost.

Piroduoznanstvo ga je privedlo tudi v stik z gorami ter s posebno planinsko prirodo. Študiral je gorsko prirodo, zlasti raz geološko stališče, ko je iz Karlovih Varov preko Tirolske potoval v Italijo in drugikrat zopet v Švico. V tem obeležju je nastala njegova »Italienische Reise« in njegova pisma: »Aus einer Reise in die Schweiz« in »Aus einer Reise am Rhein, Main und Neckar«. Postal je popotnik. Kjerkoli ga srečamo na gorskih prelazih, povsod se zanima za geološke pojave, zlasti pa za geografijo, botaniko in meteorologijo (n. pr. o tvorbi oblakov, za kar je, dejal bi, utemeljil novo vedo).

Goethejevo pojmovanje prirode je tako preprosto, vsakemu dostopno, kakor je vse globoko vedno enostavno; kar pa se skriva za visoke, zamotane razlage ali je zbito v mistične formule, to zakriva premnogokrat le svoje ubošstvo in praznoto ali se izkaže kot to, kar imenuje Haeckel: »ein totes Wissen und leerer Gedächtniskram«...

A preprosto popotništvo, prvobitno planinstvo — v bistvu staro ko človeški rod sam — je v Goethejevem smislu bistveni del prave izobrazbe, ki je po istem Haeckelu: »die lebendige Entwicklung des Gemütes und der Urteilskraft des Verstandes«. Resnično izobraženega človeka si brez smisla za prirodo danes ne moremo misliti. Takozvana ljubezen do prirode sploh se za Goetheja ni očitovala vsesplošno tako kakor danes — v »moderni« obliki bolj ali manj plitvega sporta, ni bila — rekel bi — uniformirana, a bila je

pristna in kot taka vedno ista, odkar se je porodil prvi človek in začel opazovati okoli sebe in čustvovati.

Goethejevih aforizmov o prirodi je toliko,* tako samo ob sebi umevnih, kakor je preprost naš odnošaj do nje. Mi vsi smo v nji in ona je v nas vseh: »z našimi srci, ki nam jih je ustvarila, čuti, in z našim jezikom, ki ga nam je podarila, govori sama... Ljubezen je njena krona, in le potom nje se ji približamo in vanjo poglobimo... Trda je in mehka, ljubezniva in grozna, brezsilna in vsemogočna; ona je vse... Preteklosti in bodočnosti ne pozna, in sedanost ji je večnost...«

Čudovita je priroda, kakor je čudovit duh Goethejev, duh, ki je živel najpopolnejše življenje, globoko zasidrano v njej, katere najvernejši glasnik je bil, ne samo kot znanstvenik, nego kot velik poet. — Priroda, ki mu kljub temu, da brez prestanka govori z njim, ne odkrije svoje skrivnosti, mu je vendarle vse; saj on ve, da živi radi nje in v nji; ve pa tudi, da ji ostane vendarle tujec, ki mora končno priznati: »Wir wirken beständig auf sie und haben doch keine Gewalt über sie.«

Goethe bi ne razumel takozvanih filozofov, ki pravijo, da je višek užitka boj s prirodnimi silami in zmaga nad prirodo. Imel je užitek druge vrste. Vedel in priznal pa je o prirodi tudi, »da dopušča, da vsak otrok na njej umetniči, da vsak norec o nji sodi, da tisoči glupo hodijo preko nje in ničesar ne vidijo, pa ima vendar na vsem svoje veselje in najde pri vseh svoj račun...«

Zato pa je znal Goethe tudi potovati. Potovanje mu je bilo — kakor piše Schillerju iz Švice — kakor igra: »vedno imaš pri njej izgubo in dobiček; pridobiš več ali manj, kakor to upaš, a najčešče od nepričakovane strani... Za mene, kakršen sem — in sploh take nature, ki se rade utabore in zgrabijo in držijo za stvar, je potovanje neprecenljivo: ono poživi, povzdiguje in upravičuje, uči in izobrazuje.« Imamo danes druga prometna sredstva: načela pravega popotnika so ostala ista.

In ko piše iz Švice svojemu prijatelju, tajnemu svetniku Voigtu, da bi mu ne želel drugega, kakor da bi vsaj za trenutek videl razgled

* N. pr. »Natur! Wir sind von ihr umgeben und umschlungen — unvernünftig, aus ihr hervorzutreten, und unvernünftig, tiefer in sie hinein zu kommen. — Sie schafft ewig neue Gestalten; was da ist, war noch nie; was war, kommt nicht wieder: alles ist neu und doch immer das Alte. —

Auch das Unnatürlichste ist Natur, auch die plumpste Philisterei hat etwas von ihrem Genie. Wer sie nicht allenthalben sieht, sieht sie nirgendwo recht.«

»Sie hat mich hereingestellt, sie wird mich auch herausführen. Sie mag mit mir schalten; sie wird ihr Werk nicht hassen. Ich sprach nicht von ihr; nein, was wahr ist und was falsch ist, alles hat sie gesprochen. Alles ist ihre Schuld, alles ist ihr Verdienst.«

iz njegove sobe nad jezerom pri Stäfi v jesensko naravo, na zasnežene vrhove v ozadju jezera in še zeleno pokrajino pod njimi, ter izoblikuje estetsko sliko jesenske harmonije v prirodi — ki disharmonije, te človeške iznajdbe, sploh ne pozna — tedaj se v svojem čustvovanju in opazovanju ne razlikuje prav nič od modernega slikarja z besedo, samo da je beseda Goethejeva dosti preprostejša in nazornejša.

Goethejeva osebnost je prav v prirodi našla svojo veličino in globino. Ker se ni nikdar od nje oddaljil, mu je bila vedno dobrotljiva dajalka. A ta dajalka se razveseljuje nad iluzijo: Kdor to iluzijo v sebi in drugim zatre, njega kaznuje do duševne smrti. Goethe pa se ji je zaupal in ji verno sledil. Zato ga je pritislila kakor otroka na svoje srce.

Dr. H. Tuma :

Alpiska terminologija

(Dalje.)

Sneg k o p n i, to se pravi verdampft. Kadar sneg naglo kopni, pravi gorjanec, da se suši, pa ima prav. Sneg se taja ali tali, kadar se od njega cedi voda. Temeljni pojem od taliti pomeni toliko, kakor izginiti, skriti se: voda odteka v zemljo. Kadar sneg kopni, gre vlaga v vzduh; kadar se taja, pa gre v zemljo. Poleg tega imamo še izraz sneg se t o p i. Pojem dobimo, ko govorimo: mast se topi, zergeht. Sneg se torej topi takrat, ko postane mehek in se razleze, zvodeni. Pomen izginiti ima: potopiti se v vodo. Tališčje je Schmelzpunkt, t. j. ona toplota, ob kateri se sneg prične tajati. Talno vreme, t a l í c a je Tauwetter. Sneg je na solncu kopen, ob odjugi talen. Kopnino rabijo geografi za Festland. K ó p a ali t a l a z e m l j a je nemški aper. Kopníca ali tudi prekópa, die apre, schneefreie Stelle. Odtalilo se je »ist aper geworden«. O d t a l i v a n j e plazov in lednikov: das Abschmelzen. Snežna ločnica, die Schneescheidelinie. M r e n a ni poseben naziv, ampak se rabi figuralno: pomreni se nebo s tenkimi oblaki, voda se mreni itd.

P l a z, nemško Lavine, velja za snežne pa tudi kaméne plazove. Plaz pomeni gromado snegá, ki se vali, pa tudi sneg, ki se je navalil pod vesino. Hodimo po plazu, t. j. po snegu, ki je pozimi tvoril plaz. Plazina je Lavinensohle, plazovina pa je svet, na katerem se navadno tvorijo plazovi. Plaz se spesne, sproži, utrga.

Ledni pojavi.

L e d i š č e Eispunkt, leden eisig, zledeneti vereisen. L e d n í k Eisberg, ledenik Gletscher,* ledenjáš Eisnagel am Schuh, ledenica Eiskeller, lédnica Eiskasten. Pod Mangrtom je lastno ime Ledévnica, kjer sneg navadno zledení in dolgo obleži. L e d o h o d Eisgang, Pleteršnikova beseda plahuta za to ne drži. Led se je zagolsnil, gestaut. Poledeneti, zledeneti vereisen. L a v r a , Eisloch im gefrorenen Wasser. L e d e n a g r u d a , tudi ledena škrl, škrljad Eisscholle, l e d e n a p l o š č a Eisplatte; tanjša ploča, ki plava po vodi pa je plahuta. O p l a s t je velika ledena gruda. L e d e n a s k o r j a tudi kora, Eiskruste. K r e h a je tenka ledena skorja, ki se navadno dela po jarkih, kjer ni mnogo vode, ali pa po cestnih lužah, kjer se pod stopinjo razkrehne. C e v n i c a Eisscheide, je ledena cev, ki se stvari okoli betve trstja, stoječega v vodi. Besedo cevnica bi bilo sploh rabiti za Scheide, namesto brezmiselne besede nožnica, ki je le Messerscheide. C í m a v i c a Eisblume in lockerer Erde. V prhi in vlažni zemlji voda zledení in napravi razne like, največ podobne stebričem, včasih prav mične oblike. Videl sem že cimavico, ki je bila do 20—30 cm visoka. Cimavica zemljo razprhne in razsiplje. Cimavica se tudi dela po krtinah. S i v r š č i n a Eisblume am Fenster, lep izraz za ledene rože. C í n j a v i c a je žled po drevju, cinjavo drevo mit Glatteis belegter Baum. P o l e d i c a je Glatteis; ta izraz je temeljni izraz, kar kaže posebno to, da je v tem pomenu beseda prešla v romunščino. Za drevje nisem nikdar slišal besede poledica, ampak le žled in požledica, ledena tenka skorja, ki se oprime drevja in pečevja. Poledica se napravi po tleh, kadar hladen dež prši v mrazu in na zmrzli zemlji zledení. Enako se lahko napravi poledica tudi po snegu. Docela napačno pa rabi Badjura izraz p o ž l e p , p o ž l é p i c a . Ta beseda nima z ledom nič opraviti, marveč pomeni toliko, kakor p l u n d r a , ž v i g l a , sneg pomešan z vodo ali blatom. Dolenjec rabi ta izraz tudi za slabo, vodeno jed, rekoč: »To je prava požlepica.«

S r e ž . Badjura ne pojmuje prav besede srež. Srež spada brez drugega v ledne pojave ter je zmrzlina. Srež je nemški Harsch ali Harscht. Alpines Handbuch razlaga to besedo s skorjo, ki je na površju snega zledenela, ali pa tudi okrepeneli sneg, kar je za Slovence sren. Loči pa Windharscht, kar je za nas škralup, in Bruchharscht, kar je za nas osrevec ali srež, laški neve scrostata,

* Ker bi se lednik in ledenik zamenjavala zaradi premajhne razlike, smatram za umestnejše, da rabimo za Eisberg razločno zloženko »ledena gora«, za Gletscher pa običajni ledenik (redkeje in umetno lednik, ki mu g. pis. daje prednost). — Urednik.

franc. neige croutée.⁵ Pravi pomen za srež dobimo v Pleteršniku: Srež se dela na vodi, ko pričanja zmrzovati. Na vodi se tvorijo tenke ploščice, ki se vedno bolj širijo; tedaj se pravi, voda se sreži. Iz te sreži se stvorijo plahute, že ledu podobne skorjaste plošče. Srežnica je voda, ki se sreži, ali pa tudi voda, ki teče pod srežem ali kreho. Srež pa se dela tudi po snegu. Kadar vsled solnčne gorkote sneg oddaja od sebe obilo vlage, ki tvori sloj nad površjem snega, a v mrzli noči zledeni, tedaj se napravi tenka, ledena, steklu podobna deska po snegu, t. j. snežni srež. Med stekleno ploščo in snežno podlago ostane več ali manj praznega prostora, sneg se je vsled vlage sesedel, vrhna plast je zledenela in se skrčila. Ako smučar stopi na tak srež, se to razleti in marsikatera pika je posledica, kakor pri osrencu. Badjura se pač nanaša na to, da Pleteršnik meče izraze ivje, inje, sren in srež v en koš. Kakor gori povedano, je že fizikalična razlaga Badjurova docela nemogoča; da bi srež nastal v hudem mrazu iz razpokanega snega in da iz njega zraste srež, se sploh ne da misliti. Ako srež na snegu raste, raste iz padavine nad snegom; srež ni snežni, ampak ledni pojav. Napačno je, da se srež kaže po krtinah, marveč je to cí mavica. Cimavica vzdigava prho zemljo, in ne mraz. Pravimo torej: voda se sreži, ledene rože na oknu se sreže, ivje se sreži, da postane inje; inje se sreži, odtod menda so se tudi začeli zamešavati pojmi inje, ivje in srež.

Srež na vodi je od zmrzali, srež na snegu in srežno inje pa zahtevata solnce in vlago v vzduhu. Osrežiti se je: zledeneti v tenke ploščke; srež vseblja dva pojma: led in ploskev, oziroma razne like.

Zmrzal, zmrzali, der Frost; zmrzlina der gefrorene Gegenstand. Zmrz, zmrzek, der gefrorene Ballen. Ozeblina je Frostbeule. Zmrzel gefroren, pa tudi frierig. Zmrzel človek ali zmrzé ali zmrzlin. Mraščálica, das Frösteln, tudi pri mrzlici, Fieber. Zamrza das Zufrieren, zamrzlo zugefroren, zmrzniti erfrieren. Reka je premrznila, t. j. zmrznila do dna. Premrza Eisbrücke. Ko plaz zasuje potok v ozkem debru, voda polagoma pretopí sneg in led. Ko se plaz spomladi stali, ostane čisto med bregovima obokana plast zledenelega snega, t. j. premrza, Eis- ali Schneebrücke. Take se delajo tudi čez razpoke na lednikih. Lepo premrzo, pač več ko 20 m visoko nad strugo Koritnice, sem videl leta 1910. pod Mangrtom. Premraz grimmige Kälte, hud mraz, žgoč mraz. Mraz reže v ušesa. Suhi mraz, sihravi mraz nasskalt, premrza Erkältung, prehlada Verköhlung, pozeba Frostschaden, prezebatí Kälte leiden, zamraziti kalt machen. Razeza Eiskluft, razezelo ali razsaplo drevo eisklüftiger Baum, kadar se drevo vsled mraza prekolje. (Dalje prih.)

⁵ Nemški izrazi so precej revni, besedo Harsch napačno razlagajo. Po mojem je srež in Harsch fonetično istega debela.

Štirideset let z nahrbtnikom

(Dalje.)

Od leta 1907. dalje sem živel pozimi doma, poleti na planinah. Moja prva pot je bila Bohinj, da sem mogel na Triglav.

Izletniku-uslužbencu večkrat vse načrte uniči slabo vreme. Prosti čas bi rad porabil, a zadržuje ga deževje. Marsikdo pa hodi od gostišča do gostišča in porabi v enem tednu več, ko drugi ves mesec. Tudi mislijo posamezniki, da je letovičarstvo razstava obleke in tekma za dober tek; zato hodijo načičkani po promenadi in jedo vse najboljše. Takim kmalu preseda drago potovanje in mesto zabave in lepih spominov nabirajo v nahrbtnik nezadovoljnost in godrnjavstvo.

Ravnaje se po teh izkušnjah, sem povsod šel srednjo pot: po vaseh snažno gostilno, po gorskih hotelih gostilno v pritličju, ker imajo ondi običajno tri razrede: najdražje postreže frakasti natakár, cenejša je natakárica, a najboljše je v pritličju pri kuhinji, kjer ti postreže — gostilničar sam. Jedi so seveda povsod enake; pečenka je pečenka: na zlatem krožniku ali v zelenem nahrbtniku. Razlikujejo pa se cene! Zato sem, prosto razpolagajoč s svojim časom, živel na potovanju po mesečnih sobah, na mesečno hrano; videl sem več in ceneje, opazoval sem polagoma od ture do ture, hribolazil pa ob lepem vremenu, ker nisem bil prikovan na gotove dni in ure. Oblečen sem bil, seveda, planinsko v petek in svetek; saj letoviščarja ne vprašajo, ali tiči v njem doktor bahaštva, profesor sitnosti ali svetnik modrosti! Spi in plačaj, jej in plačaj, to je glavno pravilo! Pač so nas v lokalnih tedenskih objavah dvigali radi reklame: iz davčnega kontrolorja so skovali finančnega nadzornika, iz trgovca so ustvarili tovarnarja, iz župnika so naredili kanonika in takó dalje. Vse to pa so bili tuji grehi, za katere se nismo brigali.* Pri isti mizi so večkrat sedeli najrazličnejši poklici: učenjak poleg obrtnika, uradnik poleg trgovca, posestnik poleg škripača, a razumeli smo se vsi; kajti glavno pravilo je bilo: dostojnost in poštenje.

Tako življenje sem torej pričel v Bohinju in ondi ostal sedem tednov v Črešnjici meseca avgusta in septembra. Prehobil sem večino poti, zlasti smer od Savice, na Rudnico, Jereko in v podrobnem: Triglav, Štapce, Komarčo, Črno Prst, Tolstec, Koprivnik.

Ko sem šel po Komarči, sem spoznal izvir slapa: voda podzemno prihaja od Sedmerih jezer in je torej pravi izvir Savice — pod Triglavom. Štapce so bile prva vaja za skale. Na Triglav sem se

* To veselje si je privoščil tudi dober znanec, ki se je v knjigo vrh Triglava vpisal za jamomerskega inženirja in — ime se ga je prijelo.

spravljaj trikrat, ker je nagajalo vreme. Prvikrat sem prišel do Tosca, drugikrat do Vodnikove koč, tretjikrat do vrha. Brez razpoložljivega časa bi ne bil na Triglavu nikoli!

XII.

Leto pozneje (1908.) sem šel pod Grintavce, kjer sem ostal v Stranjah tri mesece. Izvzemši partije po okolici sem bil na Kamniškem Sedlu, na Brani, Grintavcu in po steni na Koroško, na Mali Planini in Ojstrici. Nekoč sem šel v Bistrico in na Sedlico, 1612 m, kjer bi bil rad prenočil, a ni bilo pastirske koč. Šel sem dalje po znani, mestoma nerodni stezi na Korošico, od tam proti Ojstrici do kapelice. Bilo je pozno zvečer, temno in oblačno, da nisem okoli videl ničesar. Zato sem hotel mirno prenočiti v kapelici z nahrbtnikom pod glavo. Že sem se jel pripravljati, ko mi šine misel, da kapela ne more biti brez koč; še enkrat stopim pod milo nebo in v dolini se mi posveti streha. Previdno v temi stopajoč, sem srečno našel oskrbnika Herleta, pri katerem sem imel dobro prenočišče. Drugi dan sem jo mahnil po Beli v Podvolovljek in čez Kranjski Rak na Stranje.¹

Pri Sv. Primožu sem iskal umetnosti, a je nisem našel, ker takrat še nisem imel pravega pogleda za take stavbe. Zdi se mi pa dandanes, da pretiramo, ako povzdigujemo vsako hribovsko cerkev ali graščinsko razvalino, ker so taka poslopja največkrat zgradili tujei v tujem slogu in (največ) za tuje svrhe. Vanje sta hodila domači tlačan in domači romar; vse drugo je bilo — neslovensko! Zanimal pa me je lep razgled; saj sem že v Škofji Loki z grada skozi pisarniško okno vedno gledal proti Sv. Primožu...

Leta 1909. sem šel korak dalje, namreč na T i r o l s k o. Takrat sem stal na takem razpotju, kakor leta 1887., ko me je stric spravil iz Kranja v Logatec. Pozimi leta 1908./09. je bil namreč deželni odbor določil gerentstvo v mestni občini v Idriji in je mene postavil za gerenta. Svoje delo sem o kresu leta 1909. opravil tako, da me je veljavna oseba pozvala, naj — vztrajam, ker bom gotovo izbran za župana. Marsikom bi bila ta ponudba imponirala, jaz sem se pa zadovoljil z d o k a z i tega, kar sem o občinskem gospodarstvu trdil; odšel sem v Bolcan. Tirolske gore so mi bile ljubše nego domači prepiri, laži, obrekovanja in zasmehovanja, zlasti zato, ker sem vedel, da javnost nalašč — noče razčiščenih razmer. Kjer bolnik s a m noče zdravja, mu ni treba zdravnika!

Šel sem torej preko Dolomitov v B o l c a n (Pl. V. 1910.: »Nova cesta preko Dolomitov«) in ondi ostal do jeseni, od koder sem novembra šel do Božiča v Gorico. Posetil sem Rodello, Boë (Pl. V.

¹ V vsaki koč sem štampiljo odtisnil tudi zase v knjižico; zato imam sedaj vse odtise doma za spomin.

1927.), Predazzo, Rosengarten, Penegal, Trient, Rivo. Doživljaji teh potovanj so izšli v posebnih člankih. V Bolcanu sem imel v eni hiši hrano v prvem in sobo v drugem nadstropju, kar mi je bilo zlasti všeč, ker sem imel pri mizi prijazno družbo souradnikov, ki so me o vsem vestno informirali. Hrana je bila tirolska, poceni in zadostna; juho smo uživali opoldne in zvečer. Kuhala nam je stara gospa, ki je ves dan tičala v receptih in še dve leti kasneje smo se veselo pozdravili; a tedaj sem šel na Ortler.

XIII.

Spomladi leta 1910. sem se bil dogovoril po inseratu za hrano in stanovanje v Haiden nad Bodenskim jezerom. Šel sem torej v Švico in skrbno sestavljal vozni red pred odhodom. To skrb mi je olajšal postajenačelnik, ker mi je svetoval, da uporabim brzovlak, ki je sicer dražji, a vozi hitreje in je s to hitrostjo cenejši. Ubogal sem ga in prav je bilo, ker sem se v enem vagonu pripeljal prav do jezera. Od jezera v Haiden je peljala navadna in zobata železnica — jaz pa sem šel s kolesom, ki sem ga bil s seboj vzel.

Haiden je navadna vas s 6000 prebivalci; ima pa kalvinsko in katoliško cerkev, v sezoni imajo Angleži v nekem hotelu lastno bogoslužje. Dalje ima filialo banke, razne denarne zavode poleg državnih uradov, električno in plinsko razsvetljavo itd.

Zanimal me je St. Gallen, ki je blizu; dalje Appenzell, kjer sem se sešel s svojim svakom. Doma v Idriji se po cele tedne nisva srečala in šele — v Švico je bilo treba potovati, da sva se našla. Od ondi sem potoval na Säntis (2504 m), Altmann (2438 m) in manjše gore. Ob cesti Bodenskega jezera proti Haidnu je na nekem mestu velik kamen (skala) z lakoničnim napisom: »Er ist vom Tödi.« Mnogo jih gre mimo, ne da vedo, kaj čitajo. Torej: Tödi je našemu Triglavu slična gora (2623 m), toda oddaljen 75 km od tega kamna; ker po vsej okolici ni podobnega, je najboljši dokaz, da ga je led nekdanjih ledenih časov tje privedel (Ljubljana—Spodnji Dravograd sta oddaljena približno 75 km po zraku). — En mesec sem bival tudi v Zürichu in posetil grad Habsburg. Stavba je majhna, ima v I. nadstropju malo stanovanje z gostilno in po stenah slike s podpisami Habsburžanov; v II. nadstropju je dvorana vitezov, a ni večja od 25—30 m², seveda prazna. V Schaffhausen-u sem šel gledat slap na Renu. Zürich sam je lepo mesto, moderno in polno zgodovinskih spominov. Zanimal me je Zeppelin, ki je že takrat vozil po Švici, zlasti Zürich—Luzern; v gondoli je bilo prostora za 16 oseb; opoldne je prišel, zvečer odplaval nizdoli jezera. Zvečer je Zürich kakor pomorsko mesto, vendar ni primere z Bodenskim. Sploh so velika alpska jezera pravo nadomestilo morja, kakor tudi v Benetkah ob lepem vremenu vidiš daljšo panoramo

planin kakor v Ljubljani, ki je vendar planinsko mesto! Bodensko jezero ima to posebnost, da vidiš, kako skozi jezero — Ren teče. Zanimivi so tudi trajekti, ki vežejo železniške postaje.

Tista leta sem se bil torej precej nagledal in povrh še v Gorico, od koder sem posetil stare znance: Trnovski Gozd, Oglej, Kormin in Videm.

Po vseh opisanih krajih trčiš na priseljenega ali popotnega Slovana. V Zürichu so v gledišču za menoj sedeli slovenski dijaki; v Bregencu mi je gostilničar k mizi pripeljal Ljubljankanko s soprogom Tirolcem; v Inomostu je prisedel domač trgovec, ki je poznal vse kraje po Sloveniji in sem ž njim govoril, kakor s Slovencem. (O tem sem v Pl. V. že posebej pisal.) Sličnih primerov je vse polno!

(Dalje prih.)

Obzor in društvene vesti

Članstvo avstrijske »Bergsteiger-Vereinigung«. V našem vzajemnem razmerju z avstrijsko Bergsteiger-Vereinigung se je dosegel sporazum za jako ugoden način pristopanja naših članov k navedeni avstrijski organizaciji. Člane Slov. Planinskega Društva, ki hočejo postati tudi člani avstrijske Bergsteiger-Vereinigung, bo sprejemal v članstvo tega društva Osrednji odbor SPD v Ljubljani.

Osrednji odbor ima na razpolago legitimacije in vse tiskovine, znamke in sezname avstrijske Bergsteiger-Vereinigung. Tisti naš član, ki hoče postati član avstrijske Bergsteiger-Vereinigung, naj se javi pri Osrednjem društvu v Ljubljani ustmeno ali pisмено; plača pa naslednji prispevek: za letno znamko Din 24.—, za znamko za železniške ugodnosti Din 4.—, za izkaznico Din 4.—, za upravne stroške Din 3.—, skupaj Din 35.—. Na razpolago so tudi pravlični znaki po Din 20.— za komad. Člani podružnic morajo predložiti potrdilo svoje podružnice, da so tam včlanjeni.

Članom, ki kolikrat potujejo v Avstrijo ali sploh v inozemstvo, se pristop v avstrijsko Bergsteiger-Vereinigung toplo priporoča. Vsak član te Bergsteiger-Vereinigung uživa pravice člana »Club Alpino« v vseh planinskih postojankah tega kluba, kar je važno za posečanje zapadnih Julijskih Alp, Karnskih Alp itd. — Posebna pojasnila se dobe v pisarni Osrednjega društva v Ljubljani.

Odkod je ime »Bohinj«. Na svoj šaljivo-resni način skuša to besedo razložiti dr. Mencinger na prvih treh straneh svojega spisa »Moja hoja na Triglav«. Dr. Mencinger navaja te-le razlage: od hudih boh, iz nemškega »Wo-ein?« (ker niso vedeli, kam jih pelje pot), iz »Boginj« (»Dom bogov«, namreč poganskih), iz »valle vacchina« (»Krvaja dolina«).

Resno se je razlage poprijel Viktor Steska v »Glasniku Muzejskega društva za Slovenijo«, XII., 1.—4. zv., 1931, str. 11—12. Opiraje se na prvo omembo imena Bohinj (leta 1120.: »praedium Vochina nomine«; to ime se vzdržuje tudi pozneje), zaključuje V. Steska svoja izvajanja z domnevo (str. 12): »V Bohinju so bile starodavne železne topilnice še pred prihodom Slovencev. Ko so Slovenci semkaj prišli, so jih že našli. Oskrbovali so jih do najnovejših časov (Zois) Romani. Ti so jim dali svoje ime Fuochino ali Fochino (t. j. ognjišče), kar se je v slovenskih ustih glasilo Bohinj (pristo »Fohinj«). V tistih časih je bila topilnica velika redkost, zato so Slovenci po tej redki in znameniti stvari imenovali dotični kraj in potem vso dolino. V poznejšem času je dobil kraj ime Fužine, dolini pa je ostalo še starejše ime Bohinj.«

Zanimiva domneva, a samo domneva, več ne! V Bohinju se je železo topilo že davno pred Rimljani (prim. Dr. W. Schmid, »Norisches Eisen«, Beitr. z. Gesch. des österr. Eisenwesens, Abt. I., Heft 2., 1932; za Bohinj, str. 175/9) in so bile topilnice v rudniških krajih dobro znane. Imele so svoje ime po vsej priliki še prej, preden so mogle dobiti domnevano poitalijančeno obliko »Fuochino«. Citat iz l. 1120. bi celo dokazoval, da je »Bohinj«-»Vohinj« starejši nego »Fuochino«. In končno: jezikovni prehod iz »Fochino« (čitaj: »F o k i n o«! Kak naglas?) v »Bohinj« in — po današnji izreki — »Bôh'uj« ni evidenten.

O besedi »Bohinj« se je v našem »Planinskem Vestniku« tudi že govorilo. Opirajoč se na ime »Bošinke«, ki se nahaja na več mestih v Bohinju in pomeni travnato pašno globel, pravi dr. Tuma v letniku 1927., str. 74.: »Vidim na tem imenu pomen besede Bohinj: bohinj bi bil bohasta dolina, podolgovata kopanja med skalnatimi vrhovi.« — Toponomastično pravilno; ko bi le vedeli, kam z besedo »bohast«.

Dr. I. T.

Planinsko društvo »Fruška Gora« v Novem Sadu obvešča vse natečajnike za izdelovanje skice Doma na Vencu, da zaradi velikega števila prispelih načrtov ocenjevalno razsodišče ni moglo v predvidenem roku izreči svoje odločitve. Presoja projektov pa se bliža zaključku.

Rodbinska imena v planinah. Naši planino- in jezikoslovci so se doslej pečali z zemljepisnimi — krajevnimi imeni, z zbirkami in razlagami. Zanimiva, mnogokrat zgodovinsko in kulturno važna pa so tudi rodbinska in osebna imena v naših planinah; zbiratelji in etimologi so doslej navadno šli mimo teh imen. Aprilska številka monakovske »Deutsche Alpenzeitung« (1932, str. 125) prinaša za nemške planince, kot izpopolnilo raznih zbirk takih imen, večje število v teh zbirkah še neobjavljenih rodbinskih imen. Poseben oddelek takih imen tvorijo tista, ki kažejo na domači kraj, od koder se je dotičnik priselil. Med njimi se tam navaja naselnik Vintschger, ki je prišel iz Vintschgau-a. Ali niso to tudi naši slovenski Finžger-ji, oz. Finžgarji? Doma so res v krajih, kjer je mnogo nemških, dandanes poslovenjenih priseljencev.

I.

Naše slike. — 1.) Na prilogi: Stenar (2501 m). Že pri vstopu v Vrata se vidi v daljavi mogočna gora Stenar. Vemo, da se tam konča ta prekrasna dolina ter nas sprejme pod streho prijazni Aljažev Dom. Tik za Domom se spenjajo ogromne stene, ki prav nič ne kvirajo veličastnega pogleda na Triglav. Na Stenar prideš lahko s pota, ki vodi proti Luknji ali pa s pota, ki pelje proti Škrlatici.

J. S.

2.) V besedilu: Severna stena Cmira (str. 91).

VSEBINA: Janko Mlakar: Po zaznamenovanih potih (str. 85). — Mirko Kajzelj: Severna stena Cmira (str. 89). — Dr. Jos. C. Oblak: Goethe in priroda (str. 94). — Dr. H. Tuma: Alpinska terminologija (str. 97). — Jožef Zazula: Štirideset let z nahrbtnikom (str. 100). — Obzor in društvene vesti: Članstvo avstrijske »Bergsteiger-Vereinigung« (str. 103). Odkod je ime »Bohinj« (str. 103). Planinsko društvo »Fruška Gora« (str. 104). Rodbinska imena v planinah (str. 104). Naše slike (str. 104).

Za uredništvo odgovarja: Janko Mlakar, profesor v Ljubljani. — Izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani; njegov predstavnik je dr. Josip Pretnar, tajnik ZTOI v Ljubljani. — Tiska tiskarna Merkur v Ljubljani; njen predstavnik O. Mihálek. (Priloge slik tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.)

»Planinski Vestnik« izhaja 12krat na leto in stane v tuzemstvu za vse leto Din 40—, za inozemstvo Din 60—. — Naroča, plačuje, reklamira se pri Osrednjem Odboru SPD v Ljubljani. Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tominšek, gimn. ravnatelj v Mariboru.

Stenar

Foto Skerlep Janko